ולרבי מרפון נמי לאלתר הויא מחילה אמאי

חזרו בדר' מרפון ניחא להו מפי דמאי דרבנן

קא משוו להו אונאה לר' מרפון הויא מחילה

מי סברת פחות משליש לרבי מרפון כפחות

משתות לרבנן דמי לא משתות ועד שליש

לרבי מרפון כשתות עצמה לרבנן דמי אי הכי

במאי שמחו מעיקרא תפשום דבמול מקח

לרבנן לעולם חוזר דכיון דאמר להו רבי

מרפון הויא אונאה שמחו כי אמר להו כל

היום חזרו דאי סלקא דעתך דבטול מקח לרבגן בכדי שיראה לתגר או לקרובו במאי

שמחו שמחו בשתות עצמה דלרבי מרפון

מחילה ולרבגן אונאה איבעיא להו במול

מקח לרבגן לעולם חוזר או דלמא בכדי

שיראה לתגר או לקרובו ואם תמצא לומר

בכדי שיראה לתגר או לקרובו מה איכא בין

שתות ליתר על שתות איכא דאילו שתות מי

שנתאנה חוזר ואילו יתר על שתות שניהם

חוזרין מאי ת"ש חזרו לדברי חכמים אי אמרת

בשלמא בְשול מקח לרבגן בכדי שיראה

לתגר או לקרובו ולר' מרפון כל היום משום

הכי חזרו אלא אי אמרת במול מקח לרבנן

לעולם חוזר אמאי חזרו בדרבי מרפון ניחא

להו מפי דקא משוי להו אונאה כל היום ותו

לא בטול מקח לא שכיח אמר רבא הלכתא

משתות נקנה מקח ביותר על שתות משחות

במול מקח ישתות קנה ומחזיר אונאה יוזה

וזה בכדי שיראה לתגר או לקרובו תניא

כותיה דרבא יאונאה פחות משתות נקנה

מקח יתר על שתות במל מקח שתות

קנה ומחזיר אונאה דברי ירבי נתן רבי

יהודה הנשיא אומר יד מוכר על העליונה

רוצה אומר לו תן לי מקחי או תן לי מה

שאניתני וזה וזה בכדי שיראה לתגר או

לקרובו: עד מתי מותר להחזיר כו': אמר

רב נחמן סלא שנו אלא לוקח אבל מוכר

לעולם חוזר נימא מסייע ליה חזרו לדברי

חכמים אי אמרת בשלמא מוכר לעולם חוזר

משום

ל) [קדושין מב:], ב) ב"ב
לה, ג) [לקמן נא.],
ז) [לעיל מט: לקמן נא.],
ס) [עיין רש"א],

גליון הש"ם

תום' ד"ה ואילו וכו' וה"ר יצחק בר' מרדכי.

וה"ר יצחק בר' מרדבי. עיין לקמן דף 13 ע"א תוס' ד"ה יצא לחולין:

םה א מיי פי"ב מהלי

עשין פב ולאוין קע טוש"ע ח"מ סי' רכו סעי' ג: :טוש"ע שם סעי' ד

םו ג מיי שם הלי ב :טוש"ע שם סעי נ ם הוד מיי שם הלי ה :טוש"ע שם סעי׳ ו

רבינו חננאל

ניחא להו. ואסיקנא שמחו ביוא להו ואסיקנא שמחו בשתות עצמה דלרבנן אונאה היא ולר׳ טרפון מחילה דכל פחות ל) מחילוו וב. ב.... משליש לר' טרפון הויא . איבעיא מחילה. ביטול מקח לרבנז מהו וכר׳. אמר רבא הלכתא פחות משתות נקנה מקח פרות משתות נקנה מקח פ" לאלתר. יתר משתות בטל מקח שתות קנה ומחזיר אונאה וזה וזה בכדי שיראה לתגר או לקרובו הבקי בו. תניא כותיה דרבא פחות משתות כותיה דרבא פחות משתות וכוה המכח יוחר על שחוח בטל המקח שתות קנה י ומחזיר אונאה דברי נתז ר' יהודה הנשיא אומר יד המוכר על העליונה רצה אמר לו תן לי מקחי או מה שאוניתני. מקורי או כוו שאוניוני. 3) ואוקמה רבא למתניי דקתני מי שהוטל עליו ידו . על העליונה רצה אומר לו תן לי מעותי או תן לי מה שאוניתני כר׳ יהודה הנשיא. וקם רב אשי כותיה. ודייקי׳ מדקתני במתני׳ מי שהוטל עליו סתמא ש"מ כל מי שהוטל עליו לא שנא לוקח ולא שנא מוכר דינם שוה וכולה ר' יהודה הנשיא היא ומפרש במתני׳ לוקח ושייריה למוכר. ומאי דשייר במתני' מפרש לה בברייתא: והא דאוקימנא זה וזה בכדי שיראה לתגר או לקרובו הני מילי לוקח אבל מוכר לעולם חוזר דקיימא לן כרב נחמן דתנן עד מתי מותר לחזור וכו׳ אמר רב נחמן לא שנו אלא לוקח אבל לא שנו אלא לוקח אבל מוכר לעולם חוזר מאי

היום הוי מחילה עד שליש ולרבנן לעולם חוזר ומשני בטול מקח לא שכיח ויותר יש ריוח בפחות משתות ושתות דהויא מחילה לרבנן לאחר כדי שיראה ולר' טרפון כל היום מריוח דיתר על שתות דלא

שכיח ואין נפקותא בין חזרה דכל היום ולעולם וקשה קלת לפירוש זה לישנא דקאמר גמרא דקמשוי ליה אונאה כל היום ותו לא דלריך לפרש אונאה מה שקנה ומחזיר אונאה ולעיל דקאמר כיון דאמר להו דהויא אונאה שמחו קרי אונאה הא דידו על העליונה ולפי׳ רש״י אתי שפיר דהך אונאה נמי הוי ידו על העליונה: ואילן יתר על שתות שניהם חוזרי'.

וא"ת דבפרק הספינה (ב"ב דף פג: ושם פד. ד"ה אי לא) אמל רב חסדא מכר לו שוה ה' בו' והוקר ועמד על ח׳ לוקח יכול לחזור בו ולח מוכר דאמר ליה לוקח אי לאו דאוניתני לא מצית הדר בך כו' וה"נ אמאי מאנה יכול לחזור נימא ליה נמי המתאנה אי לאו דאוניתני כו' וי"ל דהכא כיון שהוא יותר משתות ה"ל רחוק מן המקח יותר מדאי וכאילו לא מכר כלל דה"ל כיין ונמצא חומץ חומך ונמלא יין דשניהם חוזרין (שם דף פג:) °וה"ר ילחק בר' מרדכי חירץ דהתם כשאין הלוקח תובע אונאתו לכך אין המוכר יכול לחזור בו אבל הכא מיירי כשמתאנה תובע אונאתו

ולכך המאנה יכול לבטל המקח: אמר רבא הדבתא שתות קנה ומחזיר אונאה. פ״ה קנה בע"כ כר' נתן דבסמוך לפי זה פחות משתות לאלתר הויא מחילה וזה יש בין שתות לפחות משתות וכן משמע לקמן (דף נא.) גבי ההוא גברא דנקט ורשכי לזבוני אמר אי יהיבנא ליה חמשה ופלגה הויה מחילה משמע דלאלתר הוי מחילה ודקאמר זה וזה בכדי שיראה איתר משתות ושתות קאי ולא אפחות משתות ורבא אית ליה שפיר דרב חסדא דהאמר בפ׳ הספינה (ב"ב דף פג:) מכר לו שוה ה' בו' לוקח יכול לחזור בו ולא מוכר כיון שהוקר בכדי שיראה שוהו זמן שלוקח יכול לתבוע אונאתו והוקר על בטול מקח לכך לוקח יכול לחזור בו ולכך האמר ועמדו על ח' ולא האמר ועמדו על ז' שאין זה בטול מקח וק'

לר"ת וכי חולק רבא על סתם מתניתין (לקמן נא.) דקתני מי שהוטל עליו ידו על העליונה ועוד דהלכה כרבי מחבירו ועוד דרבא גופיה מוקי מתני' כר' יהודה הנשיא ולא כר' נתן א"כ משמע דסבר ליה כוותיה ועוד מה שייך למימר תניא כוותיה בדבר שיש מחלוקת תנאים כתוב באותה ברייתא ומפ׳ ר״ת דרבא דאמר שתות קנה היינו אם רצה כר' יהודה ולא חש לפרש בהדיא רצה משום דהאי אמתני׳ ותניא כוותיה מייתי משום דקתני בברייתא זה וזה בכדי שיראה כדרבא אבל מרבי יהודה הנשיא לא מייתי דאמר רצה אמר לו כו' דאדרבה ה"ל לאתויי מתניתין 🔊 ולקמן (דף נא.) פריך שפיר אי ר' נתן מתניתין קתני רלה ברייתא לא קתני רלה משום דר׳ נתן לא קאי אמתניתין וה"ל לפרושי אבל רבא דקאי אמתני׳ לא חש לפרש ואע"ג דרבא נקיט לישנא דמילתא דרבי נתן אין פי

קנה דהכא כקנה דרבי נתן: אי אמרת בשלמא מוכר לעולם חוזר משום הכי חזרו. אע״פ שגם תגרי לוד היו לוקחים ולא היה להם לחזור מ״מ חזרו משום דתגרי לוד היו מוכרים תמיד במעט מעט והיו לוקחים בבת אחת:

זה וזה. אונאה ובטול מקח: לא שנו. בכדי שיראה: אלא לוקח. שמקחו בידו ויכול להראות': מוכר. שאין בידו מה להראות ולימלך אינו מכיר באונאמו עד שיראה טלימ אחרת כדמותה נמכרת בדמים יקרים הלכך לעולם חוזר אם לא נתייקרו טליחות בינחים:

בטול מקח לעולם חוזר אמאי חזרו הלא לרבי טרפון לאחר כל ולרבי טרפון נמי לאלפר הוי מהילה. פחות משליש: אמאי חזרו. הא כל היום דר׳ טרפון גשליש הוא דקאמר להו ויוהרו מאונאת שליש ויהה הכל מחילה לחלתר: משחות ועד שליש לרבי ערפון. הויא אונאה כשתות עלמה לרבנן ואינו חולק על חכמים אלא

דבטול מקח דידהו משוי להו אונאה וידו על העליונה ואליבא דרבנו שניהם חוזרין: אי הכי. דר' טרפון אבטול מקח לחודיה פליג: במאי שמחו. מעיקרא: תפשוט. דמדשמחו: בטול מקח לרבנן. דמיבעיא לן לקמן אי לעולם חוזר או בכדי שיראה תפשוט דמדשמחו דלרבנן לעולם חוזר וכי אמר להו ר' טרפון אונאה והם היו סבורין דבכדי שיראה ס"ל באונאה שמחו: כי אמר להו כל היום חזרו. חדא דבין לעולם חוזר ובין שהות כל היום הנאה פורתא היא לדידהו דשהות הרבה יש לימלך כל היום ועוד אונאה יתר על שתות לא שכיחא וקמפסיד להו בשתות עלמה לרבנן בכדי שיראה ולדידיה כל היום: דחי ס"ד בטול מקח לרבכן. כאונאה בכדי שיראה ואין בין אונאה לבטול מקח אלא דבאונאה ידו על העליונה ובבטול מקח שניהם חוזרין כי משוי רבי טרפון לבטול מקח אונאה אין זו טובה להם: שמחו בשתות עלמה כו'. דהא דאמרן משתות ועד שליש לר"ט כשתות לרבנן משתות ומעלה אמרו ולא שתות עלמה: אם תמצא לומר כו'. כלומר אם באת לומר פשיטא דלעולם חוזר דאי בכדי שירתה מתי חיכת כו": היכת דחינו שתות כו'. כי נמי אמרינן תרוייהו בכדי שירחה עדיין יש חילוק זה ביניהם: משום הכי חזרו. מעיקרא כי שוי להו ר' טרפון יתר על שתות אונאה דלרבנן בטול מקח ולא הרחיב זמן החזרה שמחו בשתות עלמה דמחילה לאלתר כדאמרן וכי הדר אמר להו כל היום חזרו דהחמיר להם ביתר על שתות ופגם להם יותר ממה שהשביחם בשתות עלמה כדפרישית: אלא אי אמרת לעולם חוזר. נהי נמי דשתות עלמה משוי להו אונאה כרבנן דהאי דאמר לעיל שמחו בשתות עלמה שינויה דחיקה הוה משום שמחה דמעיקרא דקשיא לן במאי שמחו והשתא אמרת לי

דשמחה מעיקרא משום בטול מקח היא דהואי דלרבנן לעולם ולר׳ טרפון היו סבורין בכדי שיראה כדין אונאה דרבנן כי הדר אמר להו כל היום אכתי שמחה איכא דלרבנן לעולם ולר׳ טרפון כל היום ותו לא. ואי משום שתות עצמה דלרבנן בכדי שיראה ולדידיה כל היום הרבה הוא שבח שמשביח רבי טרפון ביתר על השתות מפגם שפוגם בשתות עלמה שהרי יכולין ליזהר בשתות עלמה יפחתו לו מעט ותהא מחילה נמלאו משתכרין בשל רבי טרפון כל אונאה שיתר על שתות: בטול מקח לא שכיח. ואין שבח זה חשוב להם במידי דלא שכיח וכי מיקרי והוי נמי הרי נתן לו שהות כל היום לחזור ורוב הנמלכים נמלכים בו ביום הלכך פגם דשתות עלמה עדיף להו: הלכחה פחות משחות נקנה מקת. לחלתר: יתר על שחות בעל מקת. ושניהם חוזרין: שחות קנה. ואין אחד מהן יכול לחזור: ומחזיר אונאה. ולית ליה לרבא ידו על העליונה דמתני' דס"ל כר' נתן דברייתא דקיימא לן ר' נתן דיינא הוא ונחית לעומקא דדינא בפרק הבית והעלייה (לקמן דף קיז: ובב״ק נג.): זה ווה. אונאה ובטול מקח: יד מוכר על העליונה. אם נתאנה מוכר והוא הדין אם נתאנה לוקח יד לוקח על העליונה והכי מוקמינן לה לקמן (דף נה.) מאי דשייר במתניחין תני בברייתא:

נחמן [אמר] לאושפיזכינה דרמי בר חמא שמכר הנוא שמכר בו והוטל מקח ונתאנה בו והוטל עליו ואמר רב נחמן כל היכא דנתאנה מוכר דינו לחזור לעולם ג) גאון ז"ל סתם איבעיא להו ביטול מקח לרבנן לעולם חוזר או בכדי שיראה לתגר וכו׳ ואמר רבא הלכתא יתר משתות בטל

א) דברי רבינו ל"ע לכאורה דהא אדרבה מסהינו דמשתות עד שליש לר"ט כשתות עלמה לרבנן דמי.

ב) לקמן דף נא ע"א. ג) אולי צ"ל כתב גאון ז"ל הא דאמר רבא הלכתא וכו' דלימ לו לשנויי וכו׳.

משום

פחות משתות נקנה מקח. לגמרי ולא יחזיר לו המאנה כלום, דמחילה היא .(רשב"ם ב"ב צה.) שנו. דבכדי שיראה ותו לא. **אלא לוקח** (לעיל מט:).

מוסף רש"י

רבינו חננאל (חמשך) ומודעין ליה אי אית ביה אונאה אי לא ואי אודיעום ושתק הרי מחל י. ואי לא אזל ואחוי איהו מקחו בידו הוא אמאי לא אחוי יתיה לפיכד אין לו לחזור. אבל מוכר . דליתיה למקח בידיה לא ידיע ליה דטעה אלא ידיע ליה דטעה אלא לכי מיתרמי ליה זבינתא כזבינתיה וחזי ליה אי טעה אי לא לפיכך לעולם חוזר וכן הלכה דהא רב מקח סתם קאמר ולית לן לשנויי בין מקרקעי בין מטלטלי וכל מילתא בין מסלטלי וכל מילוגא דאית ליה ביטול מקח ללוקח בכדי שיראה לתגר או לקרובו והמוכר לעולם או יקרבו יוונווכו יכוקט חוזר בין במקרקעי בין במטלטלי ומלתא פסיקתא קאמר וכו' ואסיקנא הלכך לוקח יכול לחזור בקרקע לבטל את המקח

בזמן דאית ביה ביטול